

ÜLKEMİZE SURİYEDEN SİĞINANLAR VE ONLARIN İNSAN ONURU¹

Syrian Refugees in Turkey and Their Human Dignity

Asım KAYA*

ÖZET

Günümüzde toplu göçlerin artmasıyla birlikte mülteci sorunu daha da önemli hale gelmiştir. 2011 yılından beri 2.5 milyondan fazla Suriyeli ülkelerindeki savaş koşullarıyla nedeniyle ülkemize sığınmıştır. Bunların önemli bir bölümü Avrupa'ya geçmeye çalışmıştır. Göç sürecinde çeşitli zorluklarla karşılaşmışlardır. Bu zorlu süreçte Türkiye'nin ve Batılı ülkelerin farklı yaklaşımları ile karşılaşmışlardır. Türkiye açık kapı politikasını benimserken Batılı ülkeler sınırlarını kapatmışlardır.

Suriyelilerin bulunmuş oldukları ülkelerde sahip oldukları haklar insan onuru bakımından önemlidir. Bu haklardan bazıları barınma hakkı, ulaşım hakkı ve çalışma hakkıdır. Suriye toplumunun ve Türk toplumunun büyük bir çoğunluğunun Müslümanlardan oluşması nedeniyle İslam'da insan onuru incelemeye değerdir. Suriyeliler göç esnasında ve sığındıkları ülkelerde bir takım suçların mağduru oldukları görülmektedir. İnsan hakkı ihlallerine yol açan ve insan onurunu zedeleyen bazı suç tipleri bulunmaktadır. Türk Ceza Hukukunda düzenlenen bu suç tipleri, göçmen kaçakçılığı, insan ticareti ve fuhuş suçu olarak sıralanabilir.

Anahtar Kelimeler: Mülteci Krizi, Suriye, İnsan Onuru, İslam, Barınma Hakkı, Çalışma Hakkı, Ulaşım Hakkı, Mülteci Kampı.

ABSTRACT

Today, refugee problem has become gradually more important together with ever-increasing mass migration. More than 2.5 millions of Syrians have taken refuge in Turkey since 2011 due to war conditions in their country. Most of them tried to pass to Europe. Refugees faced many difficulties during migration process. In the course of these tough times, they were subject to different approaches by Turkey and Europe. Turkey adopted open door policy, whereas Western states chose closing their doors.

Rights of Syrians in their new countries do matter in terms of human dignity. Some of these rights are right to housing, travel and to work. Since the majority of Syrian and Turkish societies is Muslim, human dignity in Islam is a question worth examination. Syrians apparently are victims of certain crimes during migration and in their countries of asylum. Certain types of crime violate human rights and harm human dignity. According to Turkish Criminal Law, these crimes include migrant smuggling, human trafficking and prostitution.

¹ Asım KAYA, Fatsa Cumhuriyet Savcısı, Özyeğin Üniversitesi Kamu Hukuku Doktora Öğrencisi. asimkaya@adalet.gov.tr

Keywords: Refugee Crisis, Syria, Human Dignity, Islam, Right to Housing, Right to Work, Right to Travel, Refugee Camp.

GİRİŞ

2011 yılından bugüne kadar ülkemize sığınan Suriyeliler çeşitli konularda incelemeye değerdir. Toplu şekilde ülkemize gelen ve sığınan insanlar çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bu zorluklar karşısında bu insanların onuru en önemli kavram olmuştur. İnsan onurlu bir şekilde yaşama hakkına doğuştan sahiptir. Bu kişilerin ne sıfatla nitelendirileceğinden görecekları muameleye kadar insan onuru ölçü olarak karşımıza çıkacaktır. Ülkemize sığınan insanlar 2011 yılından bu yana “Suriyeli Misafirler” olarak kabul edilmiştir. Bu tabir devlet yetkilileri ve kurumlar tarafından kullanılmıştır.² Göç akımının başladığı ilk zamanlarda ülkemize sığınan bu insanlar için misafir kelimesinin kullanılması tesadüfi olmayıp özenle seçilmiş bir kelimedir. Öncelikle Türk toplumunda misafir önemli bir yere sahiptir.³ Misafir özenle ağırlanmalı ve uğurlanmalıdır. Ancak bu tabir hukuki bir tabir olmamakla birlikte sığınanların ülkemizde kalmış oldukları süre uzadıkça anlamını yitirmektedir. Onları hukuki bir statüde değerlendirmeye çalıştığımızda, mülteci, sığınmacı, geçici korunan gibi statüler karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, sorunun başlangıcından bugüne kadar olan süreçte Türkiye ile Batı ülkelerinin konuya yaklaşımının farklı olduğu dikkatimizi çekmektedir. Suriyelilerin hakları da bu yaklaşım bakımından ve uygulamada önemli olmaktadır. Türk toplumunun ve Suriye toplumunun çoğunluğunun Müslüman olması nedeniyle İslam dininde insan onuru özenle irdelenmelidir. Suriyeliler insan onuru bakımından bazı suç tipleriyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bunlar Türk Ceza Kanununda yer alan göçmen kaçakçılığı, insan ticareti ve fuhuş suçları olarak sıralanabilir.

1. İNSAN ONURU TANIMI

Alman Anayasa Mahkemesine göre, “İnsan onuru, insanın bizzat kendisinden sorumlu olması, tinsel-ahlaki bir varlık olup kendini gerçekleştirme özgürlüğüne sahip olması demektir”. Bir tanıma göre ise insan onuru insanın sadece insan olması sebebiyle değer ve saygı görmesidir.⁴ İnsan akli ve ah-

² <https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/98-2014061912629-suriyeli-misafirlerimiz.pdf> (G.T. 19/02/2015).

³ <http://www.gateofturkey.com/section/tr/471/7/kultur-ve-sanat-gelenek-ve-gorenekler-misafirperverlik> (G.T. 19/02/2016).

⁴ Kahan Onur ARSLAN, “İnsan Onuru Kavramı ve Koruma Tedbirleri Bağlamında Temel Bir İlke Olarak İnsan Onurunun Korunması”, S. 120, TBBD, Ankara, 2015. s. 157

laki yeteneklere sahip olması nedeniyle maddi ve manevi açıdan değerlidir. İnsan kendi yaşamını ahlaki olarak belirleme ve kendini geliştirme yetisine sahiptir. İnsan onurunu doğuştan ve doğal olarak kazanmıştır.⁵ İnsan onuru kavramı ilk olarak Çiçero'da görülmektedir. Çiçero onuru hiyerarşik yapı bir sosyal sistemin, yaşadığı dönemi Roma İmparatorluğunun bir unsuru olarak görür.⁶ Eski Yunan'da insanın öz değerine vurgu yapan anlayışın bulunduğunu görmekteyiz. Stoacı okulun kurucusu Zenon, insanların eşitliği ve kardeşliği temasını işlemiş, her türlü ayrımcılığı reddederek siteyi kutsallıktan arındırmıştır. Stoacı düşünürler insanın doğuştan eşit ve özgür olduğunu kabul etmişlerdir.⁷ Modern anlamda insan onuru kavramına ilk olarak Pico della Mirandola'da (1463-1496) rastlamaktayız. Mirandola, *De Dignitate Hominis* adlı eserinde ilk kez insan onurunun insan özgürlüğüyle sağlandığını, iyi ve kötü arasında ayırım yapmada özgür iradesiyle, iyiyi seçebileceğini, kendi yazgısını çizebileceğini vurgulamıştır.⁸ Bu kavramı bugüne en yakın anlamıyla temellendiren ise Immanuel Kant olmuştur. Kant'a göre insanı diğer canlılardan farklı kılan ve ona onurunu ve değerini veren şey, sahip olduğu iyi irade ve bu iradeyi otonom olarak ahlak yasasına uygun biçimde kullanabilme kapasitesidir.⁹ Alman Anayasası 1. maddesinde açıkça insan onuru kavramına yer vererek tüm hukuk sistemini bu ilke üzerine oturtmuştur. Bu ilke sistemin kurucu ilkesi olarak görülmektedir. Bu kavramın açıkça düzenlenmesinin tarihsel bir takım nedenleri vardır. Tabii ki Nazi döneminde yaşanan olayların bunda etkisi büyüktür.¹⁰ Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, BM İnsan Hakları Bildirgesi, BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Biyotıp ve İnsan Hakları Sözleşmesi, bazı ülke Anayasaları, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 17. madde ve Başlangıç bölümü 6. kısımda insan onurunun düzenlendiğini görmekteyiz.¹¹

2. ÜLKEMİZE SURIYE'DEN SİĞINANLARIN STATÜSÜ VE BELİRLENEN STATÜNÜN NETİCESİ

Mültecilerle ilgili ilk düzenleme Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin

⁵ Nihat BULUT, "Eski Yunan'dan Aydınlanma Çağına İnsan Onuru Kavramının Gelişimine Genel Bir Bakış", C. XII, S. 3-4, EÜHFD, s. 3

⁶ Altan HEPER, "İnsan Onuru ve İnsan Tasarımı ve Aktüel Tartışmalar", Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan, XII Levha Yayıncılık, 2010, s. 1928-1929

⁷ HEPER, a.g.m., s. 4, Münci KAPANİ, Kamu Hürriyetleri, Ankara, 1993, Yetkin Yayınları, s. 19

⁸ HEPER, a.g.m., s. 1929

⁹ Nagehan GÜRBÜZ, Biyotıp Hukukunda İnsan Onuru, XII Levha Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 8

¹⁰ İlyas DOĞAN, "Alman Öğretisinde İnsan Onuru ve Güncel Sorunlar Hakkında Kısa Bir Giriş", (s. 51-59). C. 13, S. 2, SÜHFD, Konya, 2005, s. 57

¹¹ HEPER, a.g.m., s. 1927

1951 Cenevre Sözleşmedir. Bu düzenleme içeriği itibariyle yetersiz görül-
müş ve sonrasında Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü ile
yeniden düzenlenmiştir. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Proto-
kolü'ne göre; Irkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya
siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle kork-
tuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin koruma-
sından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen;
yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı
ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku
nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs mülteci olarak tanımlanmaktadır.¹²
Ülkemizden iltica-sığınma talebinde bulunan yabancıların talepleri; 1951 Ta-
rihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ve 1967 tarihli
EK protokole bağlı olarak çıkarılan 94/6169 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla
onaylanarak 30.11.1994 tarih ve 22127 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak
yürürlüğe giren «Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek
Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca
Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Ha-
reketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik» hükümlerine
göre değerlendirilmekteydi. Bu Yönetmeliğe göre Türk hukukunda mülteci
ve sığınmacı statüleri bulunmaktaydı. 1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Du-
rumuna Dair Cenevre Sözleşmesine göre Türkiye'ye, Avrupa ülkelerinden
gelen ve iltica talebinde bulunan yabancıları, 1951 Cenevre Sözleşmesindeki
5 kritere uyması durumunda mülteci statüsü vererek daimi ikametine izin
verdiği, Avrupa ülkeleri dışındaki ülkelerden gelerek Türkiye'den sığınma ta-
lebinde bulunan yabancıları Sözleşmesindeki 5 kritere uyması durumunda
"Sığınmacı" statüsü vererek 3. ülkeye yerleştirilene kadar uluslararası ko-
ruma sağlayacağını belirlemiştir.¹³ Son yıllarda meydana gelen göç dalgaları
nedeniyle mevzuatta değişikliğe gidilmiş 2014 Nisan ayında 6485 sayılı Ya-
bancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanunda ge-
tirilen "Şartlı Mülteci" statüsü ile sığınmacı kavramı ortadan kalkmış ve aynı
zamanda "Mülteci" ve "Şartlı Mülteci" dışında "İkincil Koruma" adı verilen
ayrı bir statü daha belirlenmiştir. Bu statüler dışında "Geçici Koruma" adı
verilen ve esasen insani yardım eksenli geçici bir rejim de öngörülmüştür.¹⁴

¹² Oğuzhan TÜRKOĞLU, "Mülteciler ve Ulusal/Uluslararası Güvenlik", C. XXX, S. 2, 2011, ss. 101-118, UÜİİBD, s. 103

¹³ <https://www.egm.gov.tr/sayfalar/iltica-goc-islemleri.aspx> (G.T. 15/02/2015).

¹⁴ Feyzullah CİHANGİR, "Türkiye'deki Suriyeliler'in Hukuki Statüsü Üzerine Bir Çalışma", <http://akademikperspektif.com/2015/02/23/turkiyedeki-suriyelilerin-hukuki-statusu-uzerine-bir-calisma/> (G.T. 18/02/2016). Derya KAP, "Suriyeli Mülteciler; Türkiye'nin Müstakbel

Bu rejimin uygulanması için Geçici Koruma Yönetmeliği yayınlanmıştır.¹⁵

6485 sayılı Yasa'nın 61. maddesine göre, Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir. Söz konusu tanımdan da anlaşılacağı üzere Türkiye mülteci tanımını belirlerken coğrafi kısıtlama koyarak Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle gelenleri mülteci olarak kabul etmiştir.¹⁶ Kanun'un 62. Maddesine göre Avrupa ülkeleri dışından gelenler ise şartlı mülteci olarak kabul edilmiştir.

Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 1. maddesinde amacının, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma amacıyla kitlesel olarak Türkiye sınırlarına gelen veya sınırları geçen yabancıardan 6458 sayılı YUKK 91. madde gereğince uluslararası koruma talebi, bireysel olarak değerlendirmeye alınamayanlara sağlanabilecek geçici koruma işlemlerinin usul ve esasları ile bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışında yapılacak işlemleri, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirleri ve ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki işbirliği ile ilgili hususların düzenlenmesi olduğunu belirtmiştir.¹⁷ Söz konusu yönetmeliği geçici 1. maddesi uyarınca, 28/04/2011 tarihinden itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti'nde meydana gelen olaylar sebebiyle geçici koruma amacıyla Suriye Arap Cumhuriyeti'nden kitlesel veya bireysel olarak sınırla-

Vatandaşları", Akademik Perspektif, 2014, s. 32, [http://www.ikv.org.tr/images/files/Akademik-Perspektif-Aralik-2014_30-35\(1\).pdf](http://www.ikv.org.tr/images/files/Akademik-Perspektif-Aralik-2014_30-35(1).pdf), «Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması», Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, <http://www.hugo.hacettepe.edu.tr/TurkiyedekiSuriyelilerToplumsalKabulveUyumHUGO.pdf>. (G.T. 15/02/2016).

¹⁵ Geçici Koruma Yönetmeliği, İçişleri Bakanlığının 13/8/2014 tarihli ve 8027 sayılı yazısı üzerine, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91 inci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 13/10/2014 tarihinde kararlaştırılmıştır., <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf> (G.T. 18/02/2016).

¹⁶ Neva Övünç, ÖZTÜRK, Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi, Seçkin Yayınları, Ankara, 2015, s. 398

¹⁷ İbrahim KAYA, Esra Yılmaz Eren, "Türkiyedeki Suriyelilerin Hukuki Durumu Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri", SETAV, Rapor, s. 30, http://file.setav.org/Files/Pdf/20151230134459_turkiyedeki-suriyelilerin-hukuki-durumu-pdf.pdf (G.T. 18/02/2016).

rimıza gelen veya sınırlarımızı geçen Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları ile vatansızlar ve mülteciler, uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş olsalar dahi geçici koruma altına alınırlar. Geçici korumanın uygulandığı süre içinde, bireysel uluslararası koruma başvuruları işleme konulmaz. Bu maddeye göre 28/04/2011 tarihinden itibaren Türkiye'ye giren Suriye vatandaşları "Geçici Korunan" statüsündedir.¹⁸

Ülkemize sığınan Suriyelilerin geçici korunan statüsünde olması mülteci veya şartlı mülteci statüsü verilmemesinin neticesi ise bu statüde olanların bazı haklardan sınırlı şekilde yararlanmasıdır. Bu haklara, seyahat hakkı, barınma hakkı ve çalışma hakkı örnek olarak verilebilir. Söz konusu haklara ilişkin ayrıntılı değerlendirme ilerleyen başlıklarda yapılacaktır.

3. TÜRKİYE'NİN SORUNA YAKLAŞIMI VE İNSAN ONURU

Türkiye Osmanlı İmparatorluğu döneminden beri birçok kez kendisine sığınanlara kapılarını açmıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde genel olarak açık kapı politikasının benimsendiği görünmektedir. Özellikle Polonya, Doğru Avrupa, Rusya, Balkanlar, Karadeniz, Kafkasya, Ortadoğu ve Orta Asya'dan sığınanlara yerleşim hakkı tanınmıştır. 1852-1922 yılları arasında Kafkas, Tatar ve Kırım'dan dört milyon insan Anadolu'ya göç etmiş, 1933 ve 1945'li yıllarda Almanya'daki Nazi baskıları nedeniyle 800 Alman vatandaşı gelmiş, 1989 yılında Bulgaristan'dan 29.548 kişi gelerek Türk Vatandaşlığına alınmıştır. 1990-1991 yıllarında Körfez Krizi nedeniyle 460.000 Iraklı ülkemize gelmiştir.¹⁹

Son yıllarda artan mülteci sayısındaki artış nedeniyle mali açıdan büyük yükümlülükler meydana gelmiştir. UNHCR verilerine göre dünyadaki mültecilerin % 42'si, kişi başına geliri 5000 doların altındaki ülkelerde yaşamaktadır. Bu oran mültecilerin getirdiği mali yükün önemli bir kısmının gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerce paylaşıldığını göstermektedir. Türkiye 1, 6 milyondan fazla mülteci ile dünyada ilk sırada yer almaktadır. Türkiye'nin göçmen ve mülteci üreten ülkeler ile hedef ülkeler arasında kara, deniz ve hava yolları açısından geçiş noktasında bulunması Türkiye'nin transit ülke olarak pek çok sorun ile yüzleşmesine neden olmaktadır.²⁰ Düzenli ya da düzensiz göç hare-

¹⁸ Aytül UZUN, "Günümüzün Sosyal ve Ekonomik Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi", Ankara Barosu Dergisi, 2015/1, s. 113, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2015-1/03.pdf> (G.T. 18/02/2016).

¹⁹ Mesut Hakkı CAŞIN, Modern Uluslararası Hukukun Temel Esasları, C. II, İstanbul, 2013, Legal Yayınları, s. 1384

²⁰ Seda BİROL, "Mülteci Krizi ve Türkiye'nin Rolü", http://www.hazar.org/analizdetail/analiz/multeci_krizi_ve_turkiye%E2%80%99nin_rolu_1413.aspx (G.T. 16/02/2016).

ketlerinde, varılacak hedef konumundaki ülkelere hedef ülke denmektedir.²¹ Transit ülke ise hedef ülkeye varılmak için geçilen ülkedir.

Sığınma arayan kişilerin karşılaştıkları en önemli sorun bir yabancı devlet ülkesine girmek istemeleri sırasında sınırdan geri çevrilip çevrilmeyecekleri veya bir kere ülkeye girdikten sonra kaçtıkları devletin ülkesine iade edilip edilmeyecekleridir. Geri Vermeme (non-refoulement) ilkesi adı altındaki bu ilke konumuz bakımından önemli olup 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1969 Afrika Birliği Örgütü'nün Sığınmacılar Sözleşmesinde açıkça yer almaktadır.²² Türkiye'nin uygulamış olduğu açık kapı politikası gereği Suriyelileri hiçbir ayırım gözetmeksizin kabulü ve geri göndermemesi insan onuruna ve insan haklarına uygun bir politika olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkemize sığınan insanların iade edilmesi halinde geri gönderildikleri yerde eziyet ve işkenceye uygulama ihtimali fazla olduğu gibi mevcut çatışma ortamından etkilenmemeleri mümkün değildir. İnsani bütün hukuk sistemlerinde geçerli olan ve siyasi suçlular için kabul gören iade yasağının çatışma ortamından kaçan binlerce masum insan için değerlendirilmemesi mümkün değildir. Ayrıca, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nin 31. maddesi gereği "geri gönderme ilkesi" (the principle of non-refoulement) ile bağlı bulunmaktayız. Bu ilkeye göre, sığınma talebinde bulunan kişi, yaşam ve özgürlüğünün tehlike altında olacağı varsayılan bir ülkeye geri gönderilemez. Geçici Koruma Yönetmeliği'nde de yönetmelik kapsamındaki kişiler açısından geri gönderme yasağı bulunduğu açıkça düzenlenmiştir (m.6). Bakanlar Kurulu kararı ile tamamen ya da kısmen sona erdirilmediği sürece (m.11) veya "geçici koruma" statüleri iptal edilmedikçe (m.8), yönetmelik kapsamında "geçici koruma" statüsü verilmiş Suriyeliler, Türkiye'de kalış hakkına sahip olacaklardır (m.25).²³

Türkiye çıkarmış olduğu Geçici Koruma Yönetmeliği'nde insan onurunu ön planda tutmuştur. Özellikle Yönetmeliğin 48. maddesinde yer alan özel ihtiyaç sahiplerine ilişkin düzenleme bu bakımdan önemlidir. Bu düzenlemeye göre, özel ihtiyaç sahibi olanlara başta sağlık hizmeti olmak üzere, psiko sosyal destek, rehabilitasyon olmak üzere, her türlü yardım ve destek imkanlar ölçüsünde öncelikli ve bedelsiz sağlanmaktadır. Çocuklarla ilgili işlemlerde çocuğun yüksek yararı gözetilmektedir. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve ilgili Yönetmelik

²¹ http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%C4%B1m_icler.pdf (G.T 20/06/2016).

²² Hüseyin PAZARCI, Uluslararası Hukuk, B. 6, Ankara, 2008, Turhan Kitapevi, s. 214

²³ UZUN, a.g.m., s. 113

kapsamında şiddet gören mağdur için derhal gerekli önlemler alınmaktadır. Ayrıca, 49. maddeye göre, Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, başka bir ülkede bulunan eşi, ergin olmayan çocukları ve bağımlı ergin çocukları ile Türkiye’de bir araya gelmek üzere aile birleşimi talebinde bulunabilmektedir. Bu hüküm ile “aile birleşimi” hususuna dikkat edilmiştir.

Bugün için Türkiye 2.620.553 Suriyeli’ye ev sahipliği yapmaktadır.²⁴ Yapılan bir araştırma Türkiye’de toplumun Suriyelileri kabul düzeyinin yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmaya katılanların yüzde 72, 2’sinin Suriyelileri “zulümden kaçan insanlar”, “Türkiye’deki misafirlerimiz”, “din kardeşlerimiz” olarak tanımlaması, Türkiye genelinde Suriyelilerle ilgili toplumsal kabulün sanıldığı kadar aksine yüksek olduğu şeklinde yorumlanmıştır.²⁵

Türkiye’nin soruna yaklaşımı insani bakımdan ve uluslararası sözleşmelerin uygulanması bakımından çok olumlu ve önemlidir. Geçici Koruma Yönetmeliği’nin de birçok soruna çözüm bulabilecek şekilde insani değerler dikkate alınarak hazırlandığı görülmektedir. Ancak 6485 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda düzenleme getirmek yerine Geçici Koruma Yönetmeliği ile statü belirlenmesi uzun sürede bazı sorunlara yol açabileceği görülmektedir. Adından da anlaşılacağı üzere “geçici” bir durum veya süre için ara çözüm bulunabilirdi. Ancak 2011 yılından beri süregelen ve henüz ne kadar süreceği belli olmayan bir duruma geçici koruma sağlamaya çalışmak uygun değildir. Böyle bir konuda uzun vadeli, Suriyelilerin Türkiye’ye entegrasyonunu içeren, belirli bir sürenin dolması ve Ülkeye uyumun sağlandığının tespiti halinde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığını kazanabilmeyi de içeren bir sürecin mevzuat kapsamında düzenlenmesi daha uygun olurdu. Bu konuyla ilgili temel hak ve hürriyetleri ilgilendiren hükümlerin ise kanun düzeyinde düzenlenmesi gerekirdi. Geçici Koruma Yönetmeliği 25. maddeye göre, geçici koruma kimlik belgesi Türkiye’de kalış hakkı sağlamakta, ancak bu belge kanunda düzenlenen ikamet izni veya ikamet izni yerine geçen belgelere eşdeğer sayılmamakta, uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanımamakta, süresi ikamet izni toplamında dikkate alınmamakta ve sahibine Türk vatandaşlığına başvuru hakkı tanımamaktadır. Özellikle bu madde uzun dönem ikamet taleplerinde ve vatandaşlık taleplerinde uzun süre Türkiye’de kalan geçici korunanlar için sorun teşkil edebilecek şekildedir. Sığınma talebi ile başlayıp şartların sağlanıp uygun görülmesi halinde Vatandaşlık ile biten, düzgün bir entegrasyon süreci Türkiye için daha önem-

²⁴ <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> (G.T. 16/02/2016).

²⁵ Derya KAP, a.g.m, s. 33(G.T. 15/02/2016)

li olacaktır. Ayrıca, ileride Suriye'deki şartların düzelmesi halinde bu kişiler Türkiye ve Suriye toplumu ve devleti arasında kültürel, sosyal ve ticari bir köprü vazifesi göreceklerdir.

4. BATININ SORUNA YAKLAŞIMI VE İNSAN ONURU

Yakın tarihe bakıldığında Avrupa'ya birçok defa göç dalgasının olduğu görülmektedir. Fransa ve Almanya savaşın yıkıcı etkileriyle başa çıkabilmek için 1945-1973 yılları arasında 'açık kapı politikası' uygulamışlardır. Hızlı ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmek için göçmen iş gücü sağlamışlardır.²⁶ 1973 yılında dünya çapında ortaya çıkan petrol krizi nedeniyle açık kapı politikasından vazgeçmişlerdir.²⁷ Bu yıllarda Avrupa ülkeleri kendi iç meseleleriyle mücadele etmeye çalışmışlardır.²⁸ Avrupa'da soğuk savaş döneminden sonra ortaya çıkan mültecilere karşı tolerans ve hoşgörü anlayışının özellikle son zamanlarda değiştiği, şüphecilik ve yabancı karşıtlığının egemen olduğu kabul edilmektedir. Özellikle Afrika kökenli insanlara ve Müslümanlara karşı kültürel, dinsel ve ırksal farklılık nedeniyle farklı yaklaşımların olduğu, iç politikada ulusal cephe kapsamında yabancı karşıtlığının destek topladığı ve islamafobi-islam korkusu düzleminde ırkçı ve ön yargılı söylemlerin halk desteği topladığı belirtilmektedir.²⁹ Suriyeli mülteciler konusu Batı'nın bu meseleye yaklaşımı bakımından ayrı bir önem taşımaktadır. 3 yaşındaki Aylan Kurdi'nin Türkiye'nin Bodrum kıyılarından Yunan adasına geçmeye çalışırken hayatını yitirmesi sonucunda cansız bedeninin kıyıya vurması ile Batıda birçok devlet başkanı konu ile ilgili açıklama yapmıştır. Bu acı olaydan sonra Almanya Başbakanı Angela Merkel Avrupa'nın ve Almanya'nın sorumluluk alması gerektiğini belirterek Almanya Anayasasında yer alan "**İnsan Onuru Dokunulmazdır**"³⁰ hükmünü hatırlatmıştır.³¹ Fransa Cumhurbaşkanı Hollande ise tek kurbanı Aylan olmadığına dikkat çekerek hemen harekete geçilmesi gerektiğini söylemiştir.³² Avrupa Birliği (AB) Konseyi'nin 1995 yılında kabul ettiği İltica Prosedürü Asgari Teminatları

²⁶ CAŞIN, a.g.e, s. 1417

²⁷ Mehmet ÖZCAN, Avrupa Birliği Sığınma Hukuku Ortak Bir Sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı, USAK, İstanbul, s. 26-27

²⁸ Mesut Hakkı CAŞIN ve Uğur ÖZGÖKER, Avrupa Birliği'nin Siyasal ve Ekonomik Temelleri, Derin Yayınları, İstanbul, 2013, s. 75

²⁹ CAŞIN, a.g.e, s. 1424

³⁰ <http://www.milliyet.com.tr/merkel-i-sarsan-fotograf/dunya/detay/2115964/default.htm> (G.T. 16/02/2016).

³¹ <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/refugee-crisis-live-aylan-kurdis-death-drives-international-pressure-for-europe-to-act-as-people-10484471.html> (G.T. 15/02/2016).

³² http://www.ntv.com.tr/dunya/batili-liderler-aylanin-olumune-ne-dedi, jFIN2_XfCU2stT-PqRFDJng (G.T. 16/02/2016).

Hakkında 20 Haziran 1995 tarihli Konsey ilke kararında, mülteciler ve insan hakları konusundaki uluslararası yükümlülükler uylması gerektiği kabul edilerek geri göndermeme ilkesinin uygulanması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Böylece iltica başvurusu hakkında bir karar alınmadığı sürece sınır dışı etme tedbirinin uygulanmaması gerektiği kabul edilmiştir.³³ Suriyeliler konusunda AB uygulamasına bakıldığında ise AB Konseyi tarafından belirlenen bu standartlara uylmadığı açıkça görülmektedir. AB sınırlarına gelen Suriyelilerden hiçbir iltica başvurusu almadan iade etmektedir.

Türkiye ve AB arasında yapılan mülteci krizine yönelik 7 Mart 2016 tarihinde Bürükselde yapılan zirvede öngörülen geri kabul anlaşması gereğince Türkiye üzerinden Yunan adalarına geçen Suriyeliler Türkiye'ye geri iade edilmekte³⁴ olup bu anlaşmaya göre Türkiye'ye AB fonlarından proje karşılığında 3 milyar Avro³⁵ ödeme yapılacaktır. Ayrıca Türkiye Schengen ülkelerine vizesiz³⁶ seyahat hakkı kazanacaktır. Söz konusu anlaşmanın içeriği ve uygulamasının uzun vadede tartışma konusu oluşturacağı açıktır. İnsan onuru bakımından ilk dikkat çeken eksikliğin, Suriyelilerin Türkiye'ye iadesinde parasal değerlerin ve bir ülkeye sağlanması düşünölen avantajların pazarlık konusu yapılmasıdır. İnsan onuru, bilinçli olma, kendi kaderini belirleme ve insana kendi çevresini şekillendirme yeteneğini veren ve kişiliksizliği ortadan kaldıran ruh ve manevi güçtür." İnsanı eşya haline getiren ve kişiliği dolayısıyla sahip olduğu değerinkârı anlamına gelen her türlü işlem, insan onuruna aykırıdır.³⁷ Bunun yanında Suriyelilerin sığınmak istedikleri ülkenin dikkate alınmaması bir diğer olumsuz durumdur. BMMYK Yürütme Komitesi'nin 1979 tarihli ve 15 sayılı kararında sığınma arayan kişinin sığınmak istediği ülkeyle ilgili niyetlerinin de mümkün olduğu ölçüde göz önüne alınması gerektiği vurgulanmıştır.³⁸ Toplu şekilde AB sınırlarına geçen mültecilerin sığınma talepleri dahi alınmamakta

³³ Yücel ACER, İbrahim KAYA ve Mahir GÜMÜŞ, Küresel ve Bölgesel Perspektiften Türkiye'nin İltica Stratejisi, USAK Yayınları, Ankara, 2010, s. 138

³⁴ <http://www.amerikaninnesi.com/content/turkiye-ab-arasndaki-uzlasmanin-ayrntilari/3232150.html> (G.T. 12/03/2016).

³⁵ http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/03/160307_ab_turkiye (G.T. 12/03/2016).

³⁶ http://www.ab.gov.tr/files/pub/turkiye_ab_vize_muafiyeti_sureci_ve_geri_kabul_anlasmasi_hakkinda_temel_sorular_ve_yanitlari.pdf (G.T. 12/03/2016).

³⁷ Cengiz GÜL, "Klonlama ve Kök Hücre Çalışmaları Karşısında İnsan Onurunun Korunması Hakkı", <http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=KLONLAMA%20VE%20K%D6K%20H%DCCRE%20C7ALI%DEMALARI%20KAR%DEISINDA%20%20DDNSAN%20ONURUNUN%20KORUNMASI%20HAKKI&kimlik=-1385159815&url=makaleler/cgul-1.htm> (G.T. 19/06/2016)

³⁸ Yusuf Sidar Şahin, Avrupa Birliği Mülteci Hukukunda Üye Devletlerin İltica Başvurusunu Değerlendirme Yetkisinin Çerçevesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2013, s. 115, www.yok.gov.tr/tez-veri-tabani

ve yine toplu şekilde Türkiye'ye iade edilmektedirler. Bu iadede aile birliği, sağlık şartları ve iade edilen ülkede güvenli şekilde yaşayıp yaşayamayacağı gibi hususların dikkate alınmaması insan onuru bakımından bir eksikliklerdir. Ayrıca AB mevzuatı kapsamında konuya bakıldığında AB'nin bugün itibarıyla Suriyeli mültecilere olan bakışının insani bakımdan eksik olduğu görülecektir. 15 Haziran 1990 tarihinde Dublin'de Danimarka hariç o zaman ki Avrupa Topluluğu (AT) üyeleri tarafından "Avrupa Topluluklarına Üye Devletlerden Birinde Yapılan İltica Başvurularının İncelenmesinden Sorumlu Devletin Belirlenmesine İlişkin Sözleşme" (Dublin Sözleşmesi) imzalanmıştır.³⁹ Dublin Sözleşmesi ile taraf devletler birbirlerini karşılıklı olarak güvenli üçüncü ülke olarak tanımlamaktadırlar.⁴⁰ AB sınırlarına gelen Suriyelileri hiçbir istisna gözetmeksizin Türkiye'ye iade ederek Dublin Sözleşmesinde yer alan mülteciler hususundaki yükün kendi arasındaki paylaşımını gerçekleştirmemektedir. AB'nin bu sorumluluk almayan yaklaşımı sonucunda mülteciler, başta ilk ayak bastığı yerler olan *İtalya, Malta, Yunanistan ve İspanya* olmak üzere, birçok ülkede sıkıntı ve saldırılar ile karşı karşıya kalmaktadırlar.⁴¹

6. SURIYELİ GEÇİCİ KORUNANLARIN BAZI HAKLARI

Genel olarak mültecilerin ve özel olarak Suriyelilerin karşılaştıkları güçlükler sadece ülkelerinde bulunan çatışma ve yoksulluk ortamından kaçmakla sınırlı değildir. Aileleriyle birlikte daha iyi bir mesleğe ve eğitime sahip olabilmek için yeni bir ülkeye gittiklerinde barınma, seyahat ve belirli hizmetlere ulaşma bakımından da sıkıntılarla karşılaştıkları görülmektedir.⁴² II. Dünya Savaşı sonrası gelişmeler ve BM rejiminin devletler tarafından benimsenmesi sonucunda uluslararası toplum mülteci sorununa kalıcı ve kapsamlı çözümler bulmaya çalışmıştır. Bu kapsamda, 1948 yılında ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 14. maddesinde iltica hakkı temel bir hak olarak kabul edilmiştir.⁴³ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde ise sığınma ve iltica konularında doğrudan bir hüküm bulunmamaktadır. Sözleşme'nin 3. maddesinde ise kişilerin işkence, gayri insani ve küçük düşürücü muamele ya da cezalandır-

³⁹ Hilal AKALIN, Avrupa Birliği Üyelik Sürecinde Türkiye'de Mülteci Hukuku: Suriye Örneği, İstanbul, 2013, s. 56 www.yok.gov.tr tez veri tabanı, yüksek lisans tezi,

⁴⁰ AKALIN, a.g.y.l.t, s. 57,

⁴¹ Yavuz GÜÇTÜRK, "Avrupa'nın Ölümçül Mülteci Politikası", <http://setav.org/tr/avrupanin-olumcul-mul-teci-politikasi/yorum/27102> (G.T. 17/03/2016).

⁴² Anna PURKEY, "A Place in the World: Human Dignity in Migration and Refugee Assistance", Action Réfugiés Montréal General Assembly – May 2015, s. 2-3 <http://www.action.org/documents/AGM2015-Keynote.pdf> (G.T. 16/02/2016).

⁴³ CAŞIN, a.g.e, s. 1387

maya maruz kalma riski ile karşılaşabilecekleri bir ülkeye sınır dışı edilmesine karşı koruma getirmiştir.⁴⁴ 1951 Cenevre Sözleşmesine göre sığınmacı olan kişi bazı konularda eşit davranış görme hakkına sahiptir. Bu konular şöyle sıralanabilir; dinsel ibadet ve çocukların dinsel eğitimi, düşünsel ve endüstriyel mülkiyet, yargı organları önünde taraf olarak bulunma, ilk öğretimden yararlanma, sosyal yardımlar, çalışma koşulları ve sosyal güvenlik hakkı, meslek ve mesken sahibi olma gibi.⁴⁵ Suriyelilerin insan onuru bakımından hakları gündeme geldiğinde ilk olarak dikkate alınması gereken onların onurlu bir şekilde barınması, ulaşım sağlayabilmesi ve çalışma hakkı olduğunu görüyoruz.

İnsan onuru temel bir hak mıdır yoksa insan haklarının dayandığı temel norm olarak mı değerlendirilmelidir sorusu tartışılmıştır. Alman Anayasa Mahkemesi insan onuru bir temel hak olarak değerlendirmektedir. Bazı karşıt görüşler ise insan onurunun bir temel hak olarak kabul edilmemesi gerektiğini savunmaktadır. Örneğin Dürig'e göre insan onuru, insan haklarının dayandığı temel bir norm olarak değerlendirilmelidir.⁴⁶ Bir düşünceye göre, insan onurunun salt kendisinin bir insan hakkı olmadığı, insan haklarının temelini oluşturduğu, bir başka ifade ile insan hakkı ile aynı zamanda insan onurunun kastedildiği, anlamda iki yönlülüğün söz konusu olduğu, yani burada "olan" (insan hakkı) ve olması gereken (insan onuru) olduğu, insan onuru kavramı insan hak ve özgürlüklerinde olması gerekene ulaşmada kutup yıldızı işlevi gördüğü savunulmuştur.⁴⁷ Bize göre de insan onuru diğer bütün insan haklarının dayandığı temel bir normdur. Bu hakların tamamı insan onuruna uygun şekilde düzenlenmeye çalışılmalıdır.

A. ONURLU BİR ŞEKLİDE BARINMA HAKKI

Onurlu bir şekilde barınma hakkının ilk basamağını bir insanın kendi ülkesinde onurlu bir şekilde barınması oluşturmaktadır. Yani öncelikle bir insanın onurlu bir şekilde barınma hakkından söz edebilmek için onun göçe zorlanmaması, kendi ülkesinde, kendi şehrinde ve kendi mahallesinde özgürce barınabilme hakkı bulunmalıdır. Kendi mahallesinde şiddet veya başka nedenlerden dolayı barınamayan birisi için kendi şehrinde barınabilme hakkı, kendi şehrinde barınamayan birisi için kendi ülkesinde barınabilme hakkı tartışılmalıdır. Son yıllarda topluca sığınma olaylarının sayısının artması nedeniyle sığınmacıların ayrılmak istedikleri devlet topraklarında veya kabul eden devlet top-

⁴⁴ CAŞIN, a.g.e, s. 1388

⁴⁵ PAZARCI, a.g.e, s. 215-216

⁴⁶ GÜRBÜZ, a.g.e, , s. 15

⁴⁷ DOĞAN, s. 56

raklarında “güvenli bölge-safety zone-safe haven” adı verilen uygulamaların gerçekleştiği görülmektedir.⁴⁸ Başka bir ülkeye göç etmeden kendi ülkesinde barınabilmenin en son aşamasını ise “güvenli bölge”⁴⁹ ve “uçuşa yasak bölge” uygulamalarında görüyoruz. Bir ülkenin belli bir kısmı uçuşa yasak bölge ilan edilerek burada insanların kamplarda barınabilmesi sağlanabilmekte böylece diğer bir ülkeye geçiş son çare ve alternatif olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konudaki en tanınmış uygulama “Körfez Savaşı” sonrası Iraklı peşmergeler için Kuzey Irak’ta güvenli bölgeler kurulmasıdır.⁵⁰ Almanya Başbakanı Angela Merkel yaptığı açıklamalarda, Suriye’de uçuşa yasak bölgenin olması gerektiğini savunmuştur. Ancak bu öneri Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından uzun yıllardır ortaya atılan ve Avrupa tarafından kabul görmeyen bir öneridir.⁵¹

2015’in başından beri yaklaşık 160 binden fazla kişinin geldiği ve ekonomik kriz içindeki Yunanistan’da hem adalar hem de anakarada bulunan mültecilere barınak tedariki yeterli değildir. Binlerce mültecinin Türkiye üzerinden ulaştığı Kos adası bunun en açık örneğidir. Kayıt merkezi ya da barınaklar bulunmadığı Kos’ta mülteciler geceyi plaj ve parklarda ve stadyumda geçirirken, Yunanistan adaya yolladığı dev bir yolcu gemisi ile barınma sorununa çözüm bulmaya çalışmaktadır.⁵² Onurlu bir şekilde barınma hakkı söz konusu olduğunda buranın asgari yaşam koşullarını taşıması gerekmektedir. Söz konusu yerin isminden çok niteliği önemlidir. Bir kişinin çadırda barınması ilk bakışta insani bakımdan uygun gelmeyebilir. Ama soğuk alan, ısıtma sistemi ve yatak olmayan, kalması gereken kişilerin tam olarak sığmadığı bir ev yerine bu şartları sağlayan çadırda kalmak daha tercih edilebilirdir. Bu yüzden barınılan yerin yaşam şartları çok önemlidir. Sığınmacılar ya da mültecilerden ihtiyacı olanlara, yabancılara sağlanan sosyal konut ya da kira yardımı niteliğinde konut yardımı yapılması insanilik prensibinin gereği olarak kabul edilmektedir. Burada 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin konut hakkına ilişkin düzenlemesi önemli olmaktadır. Bu düzenlemeye göre mülteci olarak kabul edilenlerin diğer yabancılarla eşit haklara sahip olması gerektiği belirtilmiştir.⁵³ Sözleşme’nin 21.

⁴⁸ CAŞIN, a.g.e, s. 1396

⁴⁹ KAYA, EREN, a.g.r, s. 73

⁵⁰ PAZARCI, a.g.e, s. 214

⁵¹ <http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-merkel-nofly-idUSKCN0VO1ZH>, https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/syria-aid-convoys-prepare-to-head-to-besieged-areas/2016/02/17/c111830c-d559-11e5-a65b-587e721fb231_story.html (G.T. 18/02/2016).

⁵² GÜÇTÜRK, a.g.m,

⁵³ ACER, KAYA ve GÜMÜŞ, a.g.e, s. 141

maddesine göre Taraf Devletler, konut edinme bakımından, bu konu yasalar ve yönetmeliklerle düzenlendiği ya da kamu makamlarının kontrolüne tabi olduğu oranda, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden mültecilere, her halde genel olarak aynı şartlar altındaki yabancılara uygulanandan daha az olmayacak biçimde, mümkün olduğu kadar müsait bir muamele sağlayacaklardır. Ancak yukarıda Suriye'den gelenlerin mülteci statüsünde kabul edilmediğini "Geçici Korunan" statüsünde olduklarını belirtmiştik. Barınmaya ilişkin söz konusu yükümlülük mülteciler için geçerli olup geçici korunanlar için geçerli değildir. Türkiye'nin Suriye'den gelenlerin statüsünü bu şekilde belirlemesi barınma şartlarının sağlanmasına ilişkin yükümlülükler bakımından bir eksiklik olarak görünmektedir. 2011 yılından beri Ülkemizde olan Suriyelileri geçici korunan olarak görmek geçici çözümlere neden olacağı için uzun vadede bir takım sorunlara neden olabilecektir.

Türkiye Suriyelilere çadır kentlerde yiyecek, sağlık, güvenlik, sosyal aktivite, eğlence, eğitim, ibadet, tercümanlık, temizlik hizmeti ve benzeri imkanlar sağlamıştır.⁵⁴ BM'nin Haziran 2014'de yayımladığı Suriye Mülteci Raporu'na göre, Türkiye Suriye'den kendisine gelen kişilere yüksek standartlarda hizmet sunmuştur.⁵⁵ Uluslararası Kriz Grubu 2013 yılında yayımladığı raporda kamplar için "şimdiye kadar görülen en iyi mülteci kampları" (the best ever refugee camps) tabirini kullanmıştır.⁵⁶ Ülkemize sığınan insanların barınması sadece yatacak veya kalacak yer olarak düşünülmemesi gerekir. Barınma insan onuruna ve insan haklarına uygun olması için geniş yorumlanmalı, normal bir insanın günlük yaşamını devam ettirecek imkanlar mümkün oldukça sunulmaya çalışılmalıdır. İçerisinde okulun, sosyal merkezlerin ve günlük gıda ihtiyacının karşılanabildiği marketlerin bulunduğu barınma merkezleri oluşturulmalıdır. Türkiye Kilis Öncüpınar Barınma merkezinde bunun mümkün olduğunu göstermiştir.⁵⁷ Ancak Ülkemize gelen bütün Suriyeliler kamplarda kalmadıkları dikkate alındığında kamplar dışında kalanların da barınma şartlarının insan onuru ihlal etmemesi gerektiği görülmektedir. Türkiye'deki Suriyelilerin büyük bir bölümünün kamp dışında yaşadığı tespit edilmiştir. Kamp dışında yaşayan

⁵⁴ KAYA, EREN, a.g.r, s. 68

⁵⁵ UNHCR, "2014 Syria Regional Response Plan Strategic Overview" s. 180 <http://www.unhcr.org/mwg-internal/de5fs23hu73ds/progress?id=kW8rfZyCnLTQ5ZhMYNvw6SoFrzn5EDc-5m7WdDzzZwVQ> (G.T. 18/02/2016).

⁵⁶ "Blurring the Borders: Syrian Spillover Risks for Turkey", International Crisis Group, 30 Nisan 2013, s. 8. <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/turkey-cyprus/turkey/225-blurring-the-borders-syrian-spillover-risks-for-turkey.pdf> (G.T. 18/02/2016).

⁵⁷ <http://www.hurriyetdailynews.com/turkey-builds-first-two-story-container-refugee-camp.aspx?pageID=238&nID=95366&NewsCatID=341> (G.T. 19/02/2016).

Suriyeliler büyük çoğunlukla kampların bulunduğu sınır illerinde yaşamlarını sürdürmektedir. Bunun yanı sıra batıda Mersin, Konya ve doğuda Batman, Şırnak'a uzanan hat üzerinde Suriyeliler bulunmaktadır. Ancak aradan geçen zaman ile başta İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirler olmak üzere Suriyelilerin değişik oranlarda olsa da Türkiye geneline yayıldıkları görülmektedir.⁵⁸ Antalya il merkezinde yapılan bir araştırmaya göre Suriyelilerin ikamet ettikleri yerlerde topluca bir arada kaldıkları ve birkaç ailenin 30-40 kişiyi bulacak şekilde bir arada yaşadıkları tespit edilmiştir.⁵⁹

Son olarak Anayasa Mahkemesi'nin Suriyeli bir sığınmacının başvurusuyla ilgili olarak vermiş olduğu kararına⁶⁰ bakıldığında; *"Kumkapı Geri Gönderme Merkezi'nin başvurusunun kaldığı dönemdeki koşullarını; başvurusunun iddiaları, Türkiye İnsan Hakları Kurumu ve TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun bu konuda yayınladığı raporları, ilgili Bakanlıkların görüşlerini, konuya ilişkin uluslararası sözleşmeleri ve standartları ve AİHM içtihatlarını dikkate alarak inceleyen Anayasa Mahkemesi, kişi başına üç metrekaresinin altında bir yaşam alanına karşılık gelebilecek şekilde Merkezin aşırı kalabalık olmasının, başlı başına başvurusunun Merkezde kaldığı dönemde maruz kaldığı koşulların Anayasa'nın 17. maddesinde yasaklanan "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" muamele düzeyinin aşılmasına yol açabilecek nitelikte olduğunu"* değerlendirdiği⁶¹, söz konusu kararda başvurusunun kaldığı yer ve ortam ile insan onuruyla ilgili olarak insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele düzeyinin birlikte incelendiği görülmektedir.

B. ONURLU BİR ŞEKİLDE ULAŞIM HAKKI

Suriyelilerin ülkemize sığınma süreci çok zor şartlarda meydana gelmektedir. İlk göç dalgasında gelen Suriyelilerin tamamı Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) tarafından Duhok'taki Dumiz kampına yerleştirilirken ikinci dalga ile sayının giderek artması ve Duhok vilayetinin kapasitesini aşması nedeni

⁵⁸ ORSAM, Suriye'ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçları ve Öneriler, Rapor No: 189, Ankara, 2014, s. 15 http://www.orsam.org.tr/en/enUploads/Article/Files/201452_189tur.pdf (G.T. 19/06/2014)

⁵⁹ İnsan Hakları İzleme ve Değerlendirme Merkezi, Suriyeli Mültecilerin Yaşamlarına Ait İnsan Hakları Raporu, <http://www.ihidem.org/yazdir/suriyeli-multecilerin-yasamlarina-ait-insan-haklari-raporu-108h.htm> (G.T. 19/06/2016)

⁶⁰ Uğur ALTUN ve Özge GÖREL, Sığınmacılar ve Mülteciler Raporu, Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Merkezi, Ankara, s. 77, <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/543.pdf> (G.T. 20/06/2016)

⁶¹ Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, 11/11/2015 tarih B. No: 2014/13044 kararına ilişkin AYM tarafından yapılan basın açıklaması

ile Suriyeliler minibüslere yerleştirilerek Irak Kürt Bölgesi (IKB) sınırları içinde yer alan Erbil ve Süleymaniye Vilayetleri'nde açılan diğer kamplara gönderilmeye başlanmıştır. Sınır kapılarının kapatılması bu göç sürecini daha da zorlaştırmıştır. Suriye Kürtlerinin büyük bölümü Pişhabur sınır kapısını geçerek IKB'ye geçmektedir. Sınır kapısının kapatıldığı dönemlerde buraya yakın bir bölgede yer alan nehir üzerinde inşa edilen bir köprü üzerinden ya da kayıklar vasıtası ile mülteci akını devam etmektedir. Suriyeliler Irak'a göç ederken büyük ölçüde yaya olarak seyahat ettikleri tespit edilmiştir.⁶² Dünya Suriyelilerin Macaristan'dan Avusturya'ya ve Almanya'ya gitme hikayesini acı bir şekilde izlemiştir. Binlerce insan trenlere ve otobüslere bindirilmeye çalışırken görülmüştür. Kimi Suriyeli yollarda kalmış kimisi bir trenin camından içeri girmeye çalışırken görülmüştür.⁶³ Bu durumun insan onuruyla bağdaşmayacağı açıktır. İnsani koşullar altında barınmak tek başına yeterli olmayıp insani koşullar altında bir yerden başka bir yere gitme hakkı da konumuz bakımından önemlidir. AB Schengen sistemi ile AB vatandaşlarına bunu sağlamıştır. Ancak Suriyelilere yönelik yaklaşımının eksik olduğu görülmektedir. Türkiye şiddet uygulamadan Suriyelilerin toplu şekilde ülkeye alınmasını ve yerleşmelerini çözüme kavuşturmuştur.⁶⁴ Ancak özellikle Macaristan'da bu durumu görmek mümkün olmamıştır. Dünyada kendi ülkesinde görmüş olduğu baskıdan kaçarak eşi ve çocuklarıyla başka bir ülkeye gitmeye çalışan ve savunma kabiliyeti yok denecek kadar az olan insana polis ve asker şiddeti uygulamak kadar kolay bir şey yoktur. Bu insanlara ilk olarak devletin sert yüzünü göstermek bir devlet için zayıflık göstergesidir.

Seyahat özgürlüğü bazı gerekçelerle sınırlandırılabilir de temel insan haklarından birisi olarak kabul edilmektedir. AB ortak iltica kuralları seyahat özgürlüğüne ilişkin açık hükümler belirlemiştir. 27 Ocak 2003 tarihli Konsey Yönergesine göre sığınmacılara belirli kısıtlamalar söz konusu olsa da ikamet ve dolaşım özgürlüğü tanınmıştır. Bu yönergeye göre üye ülkeler, kamu yararı, kamu düzeni ya da gerektirdiği takdirde sığınma başvurusunun hızlı bir şekilde karara bağlanabilmesi için başvuruda bulunanların belirli bir adreste bulunmalarını zorunlu tutabilirler.⁶⁵ 29 Nisan 2004 tarihli Konsey Direktifi gereğince, mülteci veya ikincil koruma statüsünde bulunanlara ülke içinde serbest dola-

⁶² ORSAM, a.g.r, s. 44

⁶³ <http://www.theguardian.com/world/2015/sep/04/hundreds-refugees-march-austria-budapest-hungary-syrians> http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/09/150904_macar_tren_multeciler (G.T.19/06/2016)

⁶⁴ <http://www.hurriyet.com.tr/suriyeliler-ikna-edildi-tem-karayolu-ulasima-acildi-30120221> (G.T. 18/02/2016)

⁶⁵ ÖZCAN, a.g.e, s. 179-180

şım imkanı bulunmaktadır. Türkiye’de şartlı mülteci ve ikincil koruma altındakilere bu hak sınırlı olarak verilmektedir. Bu kişilerin kontrol altında tutulabilmesi için bu tür sınırlamaların getirilebileceği kabul edilmiştir.⁶⁶ Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 84. maddesi uyarınca, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü sahiplerinin seyahat belgesi talepleri 5682 sayılı Kanunun 18 inci maddesi çerçevesinde değerlendirilmektedir.

C. ONURLU BİR ŞEKİLDE ÇALIŞMA HAKKI

Mültecilerin ve sığınmacıların belirli bir gelir elde ederek insani standartlarda bir hayat sürdürebilmeleri amacıyla çalışma imkanlarının sağlanması gerektiği kabul edilmiştir. Böylelikle bu kişiler yaşam standartlarını yükseltmelerinin yanı sıra sığındıkları topluma yük olmamaları sağlanmakta ve o topluma uyum sağlamaları kolaylaşmaktadır. 29 Nisan 2004 tarihli AB Konsey Direktifine göre, bir kişiye mülteci statüsü verilir verilmez o iş alanı ile ilgili genel kurallara tabi olmak şartıyla bir işte çalışma veya kendi işini yapma imkanı verilmektedir.⁶⁷ AFAD tarafından yayınlanan Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar 2013 Raporu’na göre barınma merkezleri dışında yaşayan Suriye uyruklu yabancıların dörtte üçü iş aramaktadır.⁶⁸

Çalışma şartları insani yaşam koşulları bakımından çok önemlidir. İnsan günün büyük bir bölümünü çalıştığı iş yerinde geçirmektedir. İlk başlarda Suriyelilerin Türkiye’de çalışma izinlerinin bulunmadığı görülmektedir. Bu nedenle finansal bakımdan çok zor şartlarla karşılaşmışlardır. Onların tekstil fabrikalarında, elbise satış yerlerinde, restoranlarda, inşaat sektöründe ve tarım arazilerinde çalıştıkları görülmektedir. Çalışma izni olmadıkları için tespit edilmeleri halinde kamplara gönderilmekteydiler. Bu sıkıntıları gören Türk yetkililer önlem alma çalışmalarına başlamışlardır.⁶⁹

Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği sayesinde çalışma hakkına ilişkin sorunlar giderilmeye çalışılmıştır. Bu yönetmelik kapsamındaki yabancılara 25/4/2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu kapsamında tahsis edilecek yabancı kimlik numarası ile söz konusu

⁶⁶ ACER, KAYA ve GÜMÜŞ, a.g.e, s. 460

⁶⁷ ACER, KAYA ve GÜMÜŞ, a.g.e, s. 156-157

⁶⁸ Muzaffer KOÇ, İbrahim GÖRÜCÜ ve Nihat AKBIYIK, “Suriyeli Sığınmacılar ve İstihdam Problemleri”, Birey ve Toplum Dergisi, C. 5, S. 9, s. 86, bireyvetoplumdergisi.com/article/download/5000164605/5000148997+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr (G.T. 19/06/2016).

⁶⁹ Soner CAGAPTAY, “The Impact of Syria’s Refugees On Southern Turkey”, The Washington Institute For Near East Policy, s. 10 https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/PolicyFocus130_Cagaptay_Revised3s.pdf (G.T. 18/02/2016).

yabancılar sosyal ve hukuki işlemlerini yürütebileceklerdir. Geçici koruma kimlik belgesine sahip olan yabancılar, Bakanlar Kurulunca belirlenecek sektörlerde, iş kollarında ve coğrafi alanlarda çalışma izni almak için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına başvurabileceklerdir.⁷⁰ Bu Yönetmelik çıkarılmadan önce çalıştırılan yabancıların Türk vatandaşlarına göre daha düşük ücretlerde çalıştırıldıkları görülmektedir.⁷¹ Bu hakka kavuşan Suriyeli yabancılar ücreti düşük çalışma şartlarında çalışmaya zorlanamayacaktır.

Geçici Korunan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelikte⁷² çalışma şartları ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu Yönetmeliğin 7. maddesine göre, Geçici koruma sağlanan yabancılara çalışma iznine başvuru hakkı verilmesinde, Geçici Koruma Yönetmeliğinin 24 üncü maddesi uyarınca yabancıların kalmasına izin verilen iller esas alınmaktadır. Kamu düzeni, kamu güvenliği ya da kamu sağlığı yönüyle çalışma izni verilmesinde sakınca görüldüğünün İçişleri Bakanlığınca bildirildiği illerde çalışma izni verilmesi, Bakanlıkça durdurulur. Bu illerde, verilmiş çalışma izinleri uzatılmaz. Ancak, yabancıların bu ilde kalma hakkı devam ediyorsa, önceden verilen ve geçerliliği devam eden çalışma izinleri, sona erdiği tarihe kadar kullandırılır. Ayrıca geçici korunanların çalıştırılmasıyla ilgili olarak “istihdam kotası” da oluşturulmuştur. Yönetmeliğin 8. maddesine göre, çalışma izni başvurularının değerlendirilmesinde, işyerinde çalışan Türk vatandaşı sayısı üzerinden sektör ve illere göre açık iş ve işe yerleştirmeler dikkate alınarak Bakanlıkça, geçici koruma sağlanan yabancı istihdamı kotası değişen oranlarda uygulanabilir. Maddenin üçüncü fıkra hükmü saklı kalmak üzere, çalışma iznine başvuru alan işyerinde çalışan geçici koruma sağlanan yabancı sayısı, işyerinde çalışan Türk vatandaşı sayısının yüzde onunu geçemez. Toplam çalışan sayısı ondan az olan işyerlerinde, en fazla bir geçici koruma sağlanan yabancıların çalışmasına izin verilebilmektedir.

Çalışma hakkı bakımından her ülkenin kendi koşullarının ön plana çıkması gerektiği kabul edilmiştir. Türkiye gibi ülkelerin geniş çaplı çalışma imkânı tanınmasının sorun oluşturabileceği düşünülmüştür. Türkiye’nin çalışma hakkı konusunu kendi şartlarına göre düzenlemesinin önünde bir engel olması belirtilmiştir.⁷³

⁷⁰ <http://www.goc.gov.tr/files/files/Gi%C3%A7ici%20Koruma%20Y%C3%B6netmeli%C4%9Finin%20Getirdikleri.pdf> (20/06/2016).

⁷¹ http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/10/151007_suriyeliler (G.T. 18/02/2016).

⁷² RG. 15/01/2016 T. 29594 S.

⁷³ ACER, KAYA ve GÜMÜŞ, a.g.e, s. 166

7. İSLAM DİNİNDE İNSAN ONURU VE İKİ MÜSLÜMAN TOPLUM

Türk toplumu ve Suriye toplumunun büyük bir çoğunluğunun Müslümanlardan oluşması nedeniyle İslam dininde insan onuruna değinmek gerekmektedir. İslamiyet'e göre insan yaratılmışların en şerefliisidir. Hz. Allah insanı en güzel şekilde yaratmış, ona kendi ruhundan üflemiş, yeryüzünde kendisinin halifesi kılmış yer ve göklerdeki her şeyi onun hizmetine vermiş, yeryüzünün imarı görevini vermiş ve ona emanet etmiştir. İslamiyet'e göre diğer bütün varlıklar insanlığın hizmetine sunulmuştur. İnsana akıl verilmiştir. Bilgi ve kültür üretebilen bir varlıktır. Ona meleklerden daha üst bir makam verilmiştir.⁷⁴ İslamiyet'e göre insan başıboş yaratılmış bir varlık değildir. Sorumluluk taşınması yanında onur sahibi olması da bundan kaynaklanmaktadır. İslamiyet'e göre dinde zorlama olmadığı için insan onuru bütün insanlara tanınmıştır.⁷⁵ Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.) Vedâ haccında, 9 Zilhicce cuma günü zevâl vaktinden sonra Arafat Vâdisi'nin ortasında 124 bin Müslümanın şahsında bütün insanlığa Veda Hutbesin'de bulunmuştur.⁷⁶ Veda Hutbesi'nde insan onurunu zedeleyen davranışlar tenkit edilmiştir ki bunlardan bazıları işkence, ırkçılık, zulüm, zina, adam öldürme, yalandır. Bu hutbede bireysel ve toplumsal onura zarar veren durumlar açıklanarak, bunlardan uzak durulması istenmiş, böylece değerlerinin farkında olan, bunları aktarabilen bireylerden oluşan bir toplum oluşturulmaya çalışılmıştır.⁷⁷

Kuran-ı Kerimde birçok Surede insan onuru ile ilgili ayet vardır⁷⁸. Örneğin Hicr Suresi 27, 28 ve 29. ayetler şöyledir; “Hani Rabbin meleklere, “Ben kuru bir çamurdan, şekillendirilmiş balçıktan bir insan yaratacağım Onu düzenleyip içine ruhumdan üflediğim zaman, onun için hemen saygı ile eğilin” demişti. Bunun üzerine bütün melekler saygı ile eğildiler.” Bu ayetlerde geçen Allah'ın ruhundan üflemesi ve meleklerin insana saygı ile eğilmesi insanı onurlu kılan, onu yücelten hususlardır.⁷⁹ Bu hususun ele alındığı diğer bir sure ise Bakara suresidir. Bakara suresi 30. ayette “Hani, Rabbin meleklere, “Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım” demişti. Onlar, “Orada bozgunculuk yapacak, kan dökecek birini mi yaratacaksın? Oysa biz sana hamdederek daima seni tesbih ve

⁷⁴ Sabri ERTURHAN, “İnsan Onuru Bağlamında İslam Ceza Hukukuna Genel Bir Bakış”, . 21, 2013, s. 185-214, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, s. 185-186

⁷⁵ BULUT, a.g.m, s. 8

⁷⁶ <http://www.rizemufutlugu.gov.tr/sayfa.asp?sayfaID=28> (G.T. 15/02/2015).

⁷⁷ Hasan DAM, Meryem Karataş, “Değerler Eğitimi Açısından Veda Hutbesinde İnsan Onuru”, S. 2, Eylül, 2014, PÜİFD, s. 48-75, s. 63

⁷⁸ Ayetlerin Türkçe meali için bkz. <http://mushaf.diyaret.gov.tr/> (G.T. 12/03/2016).

⁷⁹ Altan HEPER, “Menschenwürde, Islam und bioethische Fragen”, (369-392), Menschenwürde und Medizin Ein interdisziplinäres Handbuch, Duncker&Hamblot, Berlin 2013, s. 373

takdis ediyoruz.” demişler, Allah da, “Ben sizin bilmediğinizi bilirim”, 31. ayette şöyle buyrulmaktadır; “Allah Adem’e bütün varlıkların isimlerini öğretti. Sonra onları meleklerle göstererek, “Eğer doğru söyleyenler iseniz, haydi bana bunların isimlerini bildirin” dedi., 32. ayette “Melekler, “Seni bütün eksikliklerden uzak tutarız. Senin bize öğrettiklerinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Şüphesiz her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin” dediler, 33. ayette “Allah şöyle dedi: “Ey Adem! Onlara bunların isimlerini söyle.” Adem, meleklerle onların isimlerini bildirince Allah, “Size, göklerin ve yerin gaybını şüphesiz ki ben bilirim, yine açığa vurduklarınızı da, gizli tuttuklarınızı da ben bilirim demedim mi?” dedi buyrulmaktadır. Bu ayetlerden de görüleceği üzere Allah insanı yeryüzündeki bir halife olarak yaratmış ve isimleri meleklerden önce insana öğretmiştir. Bu da insanı onurlu kılan bir diğer husustur.⁸⁰

Suriye meselesi de İslamiyet’ten ayrı tartışılmaz. Türkiye ve Suriye toplumları ortak bir dine sahip olmasının yanında ortak bir tarih ve kültür geçmişine sahiptir. İslamiyet insan onuruna uygun bir şekilde insanlara davranılmasını emretmektedir. Bugün Suriyelilerin ülkelerinden gelirken ve geldikten sonra onurlu bir muameleye tabi tutulmaları gerekmektedir. Ortak olan din, kültür ve tarih olgusu iki toplumu birbirine yaklaştırmakta, varsa kızgınlıkları hafifletmektedir. Bu konu Suriye’nin ileri aşamada şartlarının düzelmesi halinde de önemli olacaktır. Türkiye’de gerek hukuki bakımdan gerekse İslami bakımdan onurlu muamele gören Suriyeliler Ülkelerine döndüklerinde veya başka ülkelerde iki toplum arasında barış köprüsü göreceklerdir. Bu durum bölgenin en çok ihtiyacı olduğu bölgesel barışa hizmet edecektir.

8. SURIYELİLERİN MAĞDURU OLDUKLARI BAZI SUÇ TİPLERİ VE İNSAN ONURU BAKIMINDAN MAĞDURUN RIZASI

Ülkemize gelen Suriyeliler bakımından sıkça rastlanılabilmesi nedeniyle bazı suç tipleri özellik göstermektedir. Bunlar göçmen kaçakçılığı, insan ticareti ve fuhuş suçlarıdır.

A. GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI

Mültecilere karşı göçmen kaçakçılığı sorunsalının endişe verici boyutlarda olduğu kabul edilmektedir.⁸¹ Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol (Göçmen Kaçakçılığına Karşı Ek Protokol)’ün “Tanımlar” başlıklı 3.

⁸⁰ HEPER, “Menschenwürde, Islam und bioethische Fragen”, s. 373

⁸¹ CAŞIN, a.g.e, s. 1414

maddesinin (a) bendinde; “göçmen kaçakçılığı”, “doğrudan veya dolaylı olarak, mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek için, bir kişinin vatandaşlığını taşımadığı veya daimi ikametgâh sahibi olmadığı bir Taraf Devlete yasadışı girişinin temini” şeklinde tanımlanmıştır. Avrupa ve Asya’yı birbirine bağlayan bir ülke olması nedeniyle Türkiye’de, göçmen kaçakçılığı suçunun çok sık işlendiği görülmektedir.⁸² Türk Ceza Kanunu’nun 79 maddesinde bu suç tipi şöyle düzenlenmiştir;

“(1) Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan;

a) Bir yabancıyı ülkeye sokan veya ülkede kalmasına imkan sağlayan,

b) Türk vatandaşı veya yabancının yurt dışına çıkmasına imkan sağlayan, Kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

Suç, teşebbüs aşamasında kalmış olsa dahi, tamamlanmış gibi cezaya hükümlenir.

(2) Suçun, mağdurların; a) Hayatı bakımından bir tehlike oluşturması, b) Onur kırıcı bir muameleye maruz bırakılarak işlenmesi, *hâlinde, verilecek ceza yarısından üçte ikisine kadar artırılır.* (3) Bu suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, *verilecek cezalar yarı oranında artırılır.*”

Yukarıdaki madde bu suçun teşebbüs aşamasında kalmasında dahi tamamlanmış gibi cezaya hükmedildiği görülmektedir. Maddenin bu hükmü koruduğu menfaat ve faillerin cezalandırılması bakımından önemlidir. Maddede işlenen suçun mağdurun onur kırıcı bir muameleye maruz bırakılarak işlenmesi hali ağırlaştırılmış neden olarak düzenlenmiştir. Bu hüküm göçmen kaçakçılığı suçunun insan onuru ile ilişkisini ortaya koymaktadır. Göçmen kaçakçılığında failler, maddi çıkar veya fayda elde etmek için mağduru sömürmektedir. Bu sömürü; mağdurun mal varlığının fail tarafından verilen ya da verileceği vaat edilen hizmet karşılığı elinden alınması şeklinde gerçekleşmektedir. Bu suç tipinde mağdurun onuru ve temel hak ve hürriyetleri ihlal edilmektedir.⁸³ Her ne kadar kaçak göçmenler sevk sırasında akut yaralanma, istismar ve hatta ölüm riskleriyle karşı karşıya kalsalar da, kaçakçılık suçunu işleyen kişiyle aralarındaki yasa dışı ilişkinin amacında zorlama ya da kandırma unsuru mevcut

⁸² Ahmet Caner YENİDÜNYA, Mehmet Emin ALŞAHİN, “Göçmen Kaçakçılığı TCK. m. 79”, TBB Dergisi s. 82, 2009, s. 1-2, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009-82-510> (G.T. 18/02/2016)

⁸³ YENİDÜNYA, ALŞAHİN, a.g.m., 7-8

değildir.⁸⁴ Bu durumda mağduru zorlayan, üçüncü bir kişinin üzerine yüklene-
meyen şey yaşam şartlarının zorluğu veya daha iyi bir çevrede yaşama arayışı
olmaktadır.

Göçmen kaçakçılığı suçu niteliği itibariyle örgütsel yönetimin yaygın olabi-
leceği suç çeşididir. Bunun nedeni yasa dışı yollarla bir ülkeden başka bir ülke-
ye geçmek isteyen mağdurların sayıca fazla olmaları, bu mağdurların göçmen
kaçakçılarıyla tanışması, ücret ödemesi ve nakil işlemlerinin belirli bir sayıda
fail sayısını, iş bölümünü ve hiyerarşiyi gerektirmesidir. Ancak bunun yanı sıra
her göçmen kaçakçılığı suçunda örgütün varlığının bulunduğunu kabul edeme-
yiz. Bunun için ayrıntıları Ceza Genel Kurulunun 03.04.2007 gün ve 2006/10-
253-2007/80 sayılı kararında açıklandığı üzere; örgütün üye sayısının en az üç
kişi olması, üyeler arasında soyut bir birleşme değil gevşek de olsa hiyerarşik
bir ilişkinin bulunması, suç işlenmesi bile suç işlemek amacı etrafında fiili bir
birleşmenin olması, niteliği itibariyle devamlılık göstermesi gerekir. Örgütün
yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından, amaçlanan
suçları işlemeye elverişli olması da aranmalıdır. Örgüt yapılanmasında işlen-
mesi amaçlanan suçların konu ve mağdur itibariyle somutlaştırılması müm-
kün, ancak zorunlu değildir.⁸⁵ Yargıtay kararında belirtilen kriterlerin somut
olayda bulunması halinde bir örgütün varlığından bahsedilebilecektir.

B. İNSAN TİCARETİ

Sınır Aşan Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticareti-
nin, Özellikle Kadınların ve Çocukların Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulma-
sına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'ün 2. maddesine göre insan ticare-
ti, kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde
zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğin-
den yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını
kazanmak için, o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla,
kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi,
barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir.⁸⁶

Türk Ceza Kanunu 80. maddeye göre, zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek,
fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilme-

⁸⁴ Uluslararası Göç Örgütü (IOM), IOM El Kitabı, İnsan Ticareti Mağdurlarına Doğrudan Yardım, 2008, s. 27, http://www.turkey.iom.int/documents/IOM_el_kitabi.pdf?entryId=10260 (G.T. 19/02/2016)

⁸⁵ Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2011/6-351 Esas, 2012/1810 sayılı kararı

⁸⁶ Hakan Erdal, "Organize Bir Suç Türü Olarak İnsan Ticareti ve Türkiye Örneği", C. 10, Polis Bilimleri Dergisi, (s. 79-90), s. 81

sini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran, tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimse cezalandırılmaktadır. Bu hükümde belirtilen amaçlarla girilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir. İnsan onuru insan ticareti suçunda da korunan hukuksal yararlar arasındadır. Ayrıca, mağdurun serbestçe karar verme ve geleceğini belirleme hakkı, mağdurun maddi ve manevi bütünlüğü ile kamu düzeni korunmaktadır.⁸⁷ Bu suç tipinde mağdurun rızasının geçersiz sayılması insan onurunu korumaya yönelik bir yaklaşımdır. Ancak esasen tehdit, baskı, cebir, şiddet, nüfuzu kötüye kullanma, kandırma veya kişiler üzerindeki denetim olanağından veya çaresizliğinden yararlanan bir yerde zaten geçerli bir rızadan bahsedilemez.⁸⁸

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) yaptığı tanıma göre, çocuk işçiliği; "çocuğun sağlığını, eğitimini, fiziksel ve zihinsel gelişimini engelleyen, yeteneklerinin gelişmesine mani olan, çocuğu potansiyelinden ve onurundan yoksun bırakan her türlü çalışmadır".⁸⁹ Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacı çocukların demografik yapısına bakıldığında 1 Ekim 2015 tarihinde ülkemizde kayıtlı Suriyeli sayısı 2.072.290 iken bunların 1.125.000'inin 18 yaşının altında çocuk ve genç olduğu, 18 yaş altı bireylerin 286 bini (%14) 12-17 yaş, 433 bini (% 20.2) 5-11 yaş, 415 bini (%20) 0-4 yaş arasında olduğu belirtilmiştir.⁹⁰ Bu bilgiler ışığında insan ticareti suçu değerlendirildiğinde 15 yaşından küçük çocuğun çalıştırılmasının insan ticareti suçunu oluşturabileceği çünkü rızasının geçerli bir rıza olmayacağı değerlendirilecektir. Suriyeli sığınmacıların iki-üç bin civarındaki kısmının dilencilik yaptığı, hemen hemen her ilde görülebildiği, özellikle bu kişilerin büyükşehirlerde mahalle aralarında, trafik ışıklarında ve hatta şehirlerarası otoyollarda bile dilencilik yaptıkları tespit edilmiştir.⁹¹ Ekonomik veya diğer sebeplerle bir çok Suriyeli genç kızın para karşılığında ikinci, üçüncü hatta dördüncü eş olarak evlendirildikleri, birçok Suriyeli kadın veya

⁸⁷ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan ERDEM ve Murat ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara, 2008, s. 105

⁸⁸ Olgun DEĞİRMENCİ, "Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu", S. 67, (s. 57-96), TBB Dergisi, Ankara, 2006, s. 89

⁸⁹ Muazzez Harunoğulları, "Suriyeli sığınmacı çocuk işçiler ve sorunları: Kilis örneği" C. 3, S. 1, Mayıs, 2016, s. 36, <http://toplondon.com/dergi/index.php/gd/article/view/72/31> (G.T. 20/06/2016)

⁹⁰ HARUNOĞULLARI, a.g.e, s. 38

⁹¹ ALTUN ve GÖREL, a.g.e, s. 124

kızın fuhuş bataklığına sürüklendiği, bunun sonucu olarak çocuk istismarı gibi sorunlarla karşılaşıldığı görülmektedir.⁹² 18 yaşından küçüklerin rızalarıyla bile olsa para karşılığı evlendirilmeleri veya fuhuş yaptırılmaları insan ticareti suçu kapsamında değerlendirilebilecektir.

Deneyimler kaçak göçmenlerin sevk sırasında genellikle çok ciddi tehlikelere maruz kalmalarına rağmen, sistematik olarak fiziksel, cinsel ya da psikolojik açıdan istismar edilmeleri ya da hürriyetlerinin ellerinden alınması veya uzunca bir zaman dilimi boyunca seks endüstrisinde ya da yasa dışı işgücü piyasasında, evlerde köle veya hizmetkar olarak sömürülmeleri ya da başka şekilde yasa dışı bir sömürüye maruz kalmaları ihtimalinin zayıf olduğunu göstermektedir. Ancak, bu özelliklerin tümü değilse de büyük bir kısmı, insan ticareti mağdurları için söz konusudur.⁹³ İnsan onuru bakımından insan ticareti suçunda gerçekleşen bazı eylemler önem arz etmektedir. Bu eylemler hem insan onurunu etkileyici hem de insan ticareti suçunun oluşup oluşmadığı ve mağdurun tespiti bakımından önemlidir. Bu eylemler; pasaportlara patron tarafından el konulması, eksik ücret, kişisel talep ve aktivitelere izin verilmemesi, aile ile temasın kısıtlanması, dışarıdan kontrolü güç olacak şekilde tertip edilmiş konutlarda kişilerin toplu halde barındırılması, üçüncü kişilerle ilişkilerin sert yöntemlerle engellenmesidir.⁹⁴ İnsan ticareti suçunun genellikle uluslararası organize suç örgütleri tarafından kontrol edildiği, bu nedenle insan ticareti mağdurları ve insan ticareti mağdurları ile etkileşim içerisinde bulunan hizmet kuruluşu personelinin ciddi risklere maruz kaldıkları görülmektedir.⁹⁵ Bu suç tipiyle mücadele edilebilmesi için kurumlar arası işbirliği ve risk faktörlerinin belirlenmesi önem taşımaktadır. Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 48 maddesinin son fıkrasında; "bu yönetmelik kapsamındaki yabancılardan insan ticareti mağduru olabileceği değerlendirilenler hakkında ilgili mevzuat kapsamında gerekli tedbirler derhal alınır" denilerek, Suriyelilerin insan ticareti suçuna konu olabilmeleri önlenmeye çalışılmıştır.

C. FUHUŞ

Türk hukukunda insan onurunu ilgilendiren bir diğer suç tipi fuhuş suçudur. 1951 yılında yürürlüğe giren "İnsan Ticaretinin ve Başkalarının Fahişeliğinin Sömürülmesinin Önlenmesi Sözleşmesi"nin başlangıç kısmında belirtildiği

⁹² ALTUN ve GÖREL, a.g.e, s. 140

⁹³ Uluslararası Göç Örgütü (IOM), a.g.e, s. 27,

⁹⁴ Adalet Bakanlığı AB Genel Müdürlüğü ve Uluslararası Göç Örgütü Türkiye Temsilciliği, Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu El Kitabı, B. 2, 2009, Ankara, s. 135,

⁹⁵ Uluslararası Göç Örgütü (IOM), a.g.e, s. 9

gibi: Fahişelik ve bunun beraberinde gelen fahişelik amacıyla insan ticareti musibeti, insan onuru ve değeriyle bağdaşmaz olduğuna ve bireyin, ailenin ve topluluğun esenliğini tehlike altına soktuğuna göre, kadınların ve çocukların ticaretinin önlenmesi bakımından uluslararası belgeler: (1) Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 3 Aralık 1948 tarihinde onaylanan Protokol ile değişik, 18 Mayıs 1904 tarihli “Beyaz Köle Ticaretinin Önlenmesi Antlaşması (International Agreement of 18 May 1904 for the Suppression of the White Slave Traffic)”, (2) 3 Aralık 1948 tarihinde onaylanan Protokol ile değişik, 4 Mayıs 1910 tarihli Beyaz Köle Ticaretinin Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (International Convention of 4 May 1910 for the Suppression of White Slave Traffic)”, (3) Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20/10/1947 tarihinde onaylanan Protokol ile değişik, 30 Eylül 1921 tarihli “Kadınların ve Çocukların Ticaretinin Önlenmesi uluslararası Sözleşmesi (International Convention of 30 September 1921 for the Suppression of Traffic in Women and Children)”, (4) 20/10/1947 tarihinde onaylanan Protokol ile değişik, 11 Ekim 1933 tarihli “Yetişkin Kadınların Ticaretinin Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (International Convention of 11 October 1933 for the Suppression of the Traffic in Women of Full Age)” belgelerinin kapsamını genişleten bir sözleşme olarak “İnsan Ticaretinin ve Başkalarının Fahişeliğinin Sömürülmesinin Önlenmesi Sözleşmesi (Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others)” ni imzalanmıştır.⁹⁶ Türk Ceza Kanunu 227. maddeye göre, Bir kimseyi fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran ya da fuhuş için aracılık eden veya yer temin eden kişi cezalandırılmaktadır. Fuhşa sürüklenen kişinin kazancından yararlanılarak kısmen veya tamamen geçimin sağlanması, fuhşa teşvik sayılmaktadır.

Suriyeli sığınmacı kadınlara karşı gerçekleştirme riski bulunan en önemli suç çeşitlerinden birinin fuhuş suçu olduğunu görmekteyiz. Türk Ceza Kanunu’nun 227/4. maddesine göre, çaresizliğinden yararlanarak bir kimseyi fuhşa sevk eden veya fuhuş yapmasını sağlayan kişi hakkında verilecek ceza yarısından iki katına kadar artırılmaktadır. Buradaki çaresizliğinden yararlanma unsuru her somut olayda ayrıca dikkat edilmeli ve değerlendirilmelidir.

D. MAĞDUR RIZASININ İNSAN ONURU BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

İnsan onurunun “*kısıtlanma anlamında kullanımı*” konusunda mağdur

⁹⁶ Sultan ŞAHİN, Oğuz POLAT, “İnsan Ticareti ve Fuhuşun Uluslararası Düzenlemeler Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, s. 53-77 S. 16, TAA Dergisi, 2014, s. 59

rızasının insan onuru karşısındaki durumu tartışılmıştır. Örneğin, *Fransa'da barlarda cücü fırlatma adıyla oynanan bir oyuna ilişkin olarak, ilgili belediye tarafından bu eğlence türü insan onuruyla bağdaşmadığı gerekçesiyle yasaklanmış, bu yasağın ardından konu önce yerel mahkeme daha sonra da Conseil d'Etat önüne gelmiştir. Hükümet komiseri, bir cücenin top gibi fırlatılmasının ona ikinci sınıf insan muamelesi yapmak olduğunu ve onur bir eşya statüsüne indirgeyerek onurun ihlal ettiğini savunmuştur. Oyunu tertipleyenler ise cüceye uygun koruyucu kıyafetler giydirildiğini ve can güvenliği için gerekli önlemlerin alındığını savunmuştur. Manuel isimli cüce ise bu oyuna isteyerek katıldığını, aylık geliri olan böyle bir işte çalışmanın onu yalnızlıktan ve işsizlikten kurtardığını ifade etmiştir. Ayrıca, işini kaybetmesi halinde kendisi için uygun bir iş olmadığını, işsiz kalacağını asıl o zaman onurunun ihlal edileceğini söylemiştir. Mahkeme ise cücenin top gibi fırlatılmasına izin vermesi kendi onurundan ödün vermesi anlamına geldiğini belirterek itiraz başvurularını red etmiştir. Konu Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi önüne gelmiş, Komite, taraf devletin bu yasağının kamu düzeni bakımından gerekli olduğunu insan onurunun korunmasının sözleşmenin amaçları ile uyumlu olduğuna karar vermiştir.⁹⁷ Görüldüğü gibi saldırı ve hangi yoğunluktaki saldırının kişilik ihlali sonucu insan onurunu ihlal edeceği önemli bir konudur. Ancak bu durumun objektif kriterlere bağlanması zordur.⁹⁸*

Göçmen kaçakçılığı suçunda mağdurun rızasının olduğu, insan ticareti suçunda ise rızanın geçerli bir rıza olarak kabul edilmediği, fuhuş suçunda ise rızanın varlığının teşvik eden, yolunu kolaylaştıran, barındıran veya aracı kılan bakımından suçun oluşmasını engellemediği görülmektedir. Mağdurlar kendi onurlarını korumak için daha zor şartlardan daha iyi şartlara gitmek istediklerini söylediklerinde insan onurunun zedelenip zedelenmediği nasıl belirlenmelidir? Çocuğunu tedavi ettirmek veya bakmak konusunda çaresiz kalan bir annenin organlarından birini sağlığına zarar vermeyecek şekilde satması insan onurunu zedeler mi? Hiçbir şekilde iş bulamayan bir kadının fuhuş yaparak çalışması insan onurunu nasıl etkiler? AB'nin kapıları açarak yardım elini uzatmadığı bir yerde savaştan kaçan ve Türkiye'ye sığınan insanların sağlık bakımından tehlike oluşturmayacak şekilde ve az miktarda para karşılığında bir yerden başka bir yere götürenlerin hukuki durumu nedir? Üçüncü kişiler bakımından konu incelendiğinde bu suç tiplerinde insan onurunun korunduğu gibi ülkenin ekonomik gücü, kamu sağlığı ve yasal düzen de korunmaktadır. Yasa koyucu yukarıda belirtilen maddelerde sadece insan onurunu ve

⁹⁷ GÜRBÜZ, a.ge. s. 23

⁹⁸ HEPER, "İnsan Onuru ve İnsan Tasarımı ve Aktüel Tartışmalar", s. 1931

insanı korumadığı için bu suç örneklerindeki haklı bir takım gerekçeler suçun oluşmasını engellemeyecektir. Çocuğunun onurunu korumak için veya daha iyi bir çevrede yaşamak için son çare olarak insan onuru bakımından kendisine bir eylemin gerçekleştirilmesine razı olan kişinin insan onuruna bir saldırı gerçekleşip gerçekleşmeyeceğine kesin bir cevap vermek zordur. Ancak şu husus belirtilebilir ki çocuğunu ameliyat ettirmek zorunda olan bir annenin bu özelliği bilinerek ve bu durumundan yararlanılarak fuhuş yaptırılmasındaki rıza geçerli bir rıza olmayıp insan ticareti suçunu oluşturacaktır. Bu husus her somut olayda ayrı değerlendirilerek rızanın geçerli bir rıza olup olmadığı değerlendirilmelidir.

Bireyin kendi rızasıyla kendi vücudu üzerinde hangi yoğunlukta davranışlarda hakkı olduğu ile üçüncü kişilerin hakları konusundaki en yoğun tartışmalar ötenazi konusunda yapılmıştır. İlk defa Bacon tarafından kullanıldığı ileri sürülen ötenazi, “ıstırapsız, doğal ölüm”, “huzur, rahat ve kolaylık içerisinde ölüm”, “hoş, güzel, kolay, iyilik edici ölüm” anlamına gelmektedir.⁹⁹ Yaşama kutsallığı ya da yaşama dokunulmazlığı tezi ile ötenazinin aleyhine olan görüşler var iken onun karşısında yaşamın niteliği tezi yer almaktadır. Yaşamın niteliği tezinin savunuları arasında yer alan Ronald Dworkin, ötenaziyi özerklik ve insan onuru ile bağlantılı olarak bireysel özgürlük çerçevesinde ele almaktadır. Dworkin kişisel özerkliğe vurgu yaparak kişinin yaşam hakkı üzerinde tasarruf edebileceğini savunmaktadır. Kişinin hayatının yaşanmaya değer olup olmadığını kendisi belirleyebilecektir.¹⁰⁰ Özellikle kişi üzerinde gerçekleşecek eşlemlerde üçüncü kişilerin rızası ve bu rızanın geçerliliği insan onuru bakımından çok önemlidir. Konuya örnek olarak Amerika’da görülmüş olan Terri Schiavo davası gösterilebilir.¹⁰¹ Bu davada, 1990 yılında 26 yaşındaki Terri Schiavo ani kalp durması sonucunda ağır beyin hasarına uğramış ve bitkisel hayata girmiştir. Bu durum karşısında yılında eşi onun bu şekilde yaşamasına razı olmamış, beslenme tüpü ve yapay solunum cihazlarının çıkarılmasını istemiştir. Bu talebin tersi olarak ise Schiavo’nun ebeveynleri kızlarının bu şekilde hayata devam etmesini istemişlerdir. Bu durum Amerika’da insan onuru bakımından ciddi tartışmaların yaşanmasına neden olmuş, 2005 yılında eşinin 15 yıllık hukuk mücadelesi sonucunda Terri Schiavo’nun beslenme tüpü ve yapay solunum cihazları çıkarılmıştır. Rıza gösterilen eylemin yoğunluğu insan onuru bakımından önemli olmaktadır. Bu yoğunluğun derecesi her eyleme göre tespit edilmesi gerekecektir.

⁹⁹ Arzu BESİRİ, “Ötenazi ve Yaşam Hakkı”, S. 86, s. 189-203, 2009, s. 189, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-86-581> (G.T. 25/03/2016)

¹⁰⁰ GÜRBÜZ, a.g.e, s. 102

¹⁰¹ GÜRBÜZ, a.g.e, s. 108

SONUÇ

6485 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği'ne göre 28/04/2011 tarihinden itibaren Türkiye'ye giren Suriyeliler "geçici korunan" statüsündedir. Bu tarihten önce olanlar ise "sığınmacı" statüsünde değerlendirilir. Kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren "sığınmacı" statüsünü kaldırmıştır. Türkiye ülkemize sığınan Suriyelilere insan onuruna uygun ve insan hakları ihlallerini engelleyecek şekilde yaklaşmış ve onların her türlü sorununa çözüm bulmaya çalışmıştır. Bugün Batı Ülkeleri'nin ekonomik ve güvenlik kaygılarıyla görmezlikten geldiği insanlık dramı Türk toplumu ve devleti tarafından göğüslenmeye çalışılmıştır. Bu noktada ayrımcılık yapılmayarak eşitlikçi bir yaklaşım gösterilmiştir. Ayrıca sınır kapımıza gelen milyonlarca insan geri çevrilmeyerek açık kapı politikası benimsenmiş ve geri gönderilmeleri halinde insanlık dışı muameleye tabi tutulabilecekleri için "geri göndermeme" ilkesine uygun davranılmıştır. Özelliği ve niteliği bakımından yüksek standartlarda olduğu birçok Uluslar arası örgüt tarafından kabul edilen "barınma merkezleri" oluşturularak bu insanlara barınma imkanı tanınmıştır. Burada yiyecek, sağlık ve eğitim hizmetleri de eksiksiz verilmiştir. Sınırdaki çatışmaların ve bu kişilerin güvenlik riski oluşturabilmesine rağmen Türkiye "önce insan" politikası uygulamıştır. Bu yaklaşım tarzı insan onurunun her şeyden önemli olduğunu göstermektedir. Ayrıca, bu kişilere sınırlıda olsa çalışma hakkı tanınarak sosyal hakları genişletilmiştir. Tüm bu olumlu gelişmelere rağmen kamplar dışında yaşayan Suriyeliler için yapılması gereken çok şey bulunmaktadır. Öncelikle bu insanların toplu şekilde barındıkları dikkate alınarak şehirlerde uygun barınma imkanları oluşturulmalıdır. Ayrıca "geçici koruma" statülerinde değişiklik yapılarak Türk toplumuna entegrasyonlarını sağlayabilecek kalıcı etki doğuran adımlar atılmalıdır. Göçmen kaçakçılığı, insan ticareti ve fuhuş suçları ise halen ciddiyetini koruyan suçlardır. Sığınan insanlar bu suçların kolayca muhatabı olabilmektedirler. Bunun için kapsamlı önlemler alınmalıdır. Kısırlarımıza vuran insan cesetleriyle karşılaşmamak için göçmen kaçakçılarının üstüne gidilmeli, faillerin organize bir şekilde çalışmalarının önüne geçilmelidir. Ayrıca zorla çalıştırılmaları ve organlarından faydalanmaları gibi hususlarda özel birimler oluşturulmalıdır. Jandarma ve Emniyet bünyesinde oluşturulacak söz konusu özel birimlerde tahsis edilecek personelin sığınmacılara karşı yaklaşımında insan onurunu üstün tutacak faaliyet tarzı benimsenmelidir. Bunun sağlanabilmesi için ilgili personele göreve başlamadan önce sığınmacılara ilişkin insan onuru ihlalleri konusunda konferans, seminer ve eğitim verilmelidir. Türkiye sorunlarla

mücadele ederken milyarlarca Türk Lirası harcamıştır. Ancak yapmış olduğu bu yardımlar uzun vadede gerek Suriye toplumu gerekse diğer toplumlar tarafından takdir görecektir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Adalet Bakanlığı AB Genel Müdürlüğü ve Uluslararası Göç Örgütü Türkiye Temsilciliği, Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu El Kitabı, B. 2, 2009, Ankara.

D., Tezcan, M., R., ERDEM ve M., ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara, 2008.

H., PAZARCI, Uluslararası Hukuk, B. 6, Ankara, 2008, Turhan Kitapevi.

M., KAPANİ, Kamu Hürriyetleri, Ankara, 1993, Yetkin Yayınları.

M., H., CAŞIN, Modern Uluslararası Hukukun Temel Esasları, C. II, İstanbul, 2013, Legal Yayınları.

M. H., CAŞIN ve U. ÖZGÖKER, Avrupa Birliği'nin Siyasal ve Ekonomik Temelleri, Derin Yayınları, İstanbul, 2013.

M., ÖZCAN, Avrupa Birliği Sığınma Hukuku Ortak Bir Sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı, USAK, İstanbul.

N., Ö., ÖZTÜRK, Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi, Seçkin Yayınları, Ankara, 2015.

N., GÜRBÜZ, Biyotıp Hukukunda İnsan Onuru, XII Levha Yayıncılık, Ankara, 2014.

Y., ACER, İ., KAYA ve M., GÜMÜŞ, Küresel ve Bölgesel Perspektiften Türkiye'nin İltica Stratejisi, USAK Yayınları, Ankara, 2010.

Makaleler

A., BESİRİ, "Ötenazi ve Yaşam Hakkı", TBB Dergisi, S. 86, s. 189-203, 2009.

A., C., YENİDÜNYA, M., E., ALŞAHİN, "Göçmen Kaçakçılığı TCK. m. 79", TBB Dergisi s. 82, 2009.

A., HEPER, "Menschenwürde, Islam und bioethische Fragen", (369-392), Menschenwürde und Medizin Ein interdisziplinäres Handbuch, Duncker&-Humblot, Berlin 2013.

A., UZUN, “Günümüzün Sosyal ve Ekonomik Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi”, Ankara Barosu Dergisi, 2015/1.

A. HEPER, “İnsan Onuru ve İnsan Tasarımı ve Aktüel Tartışmalar”, Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan, XII Levha Yayıncılık, 2010.

H., DAM, M., KARATAŞ, “Değerler Eğitimi Açısından Veda Hutbesinde İnsan Onuru”, S. 2, Eylül, 2014, PÜİFD, s. 48-75.

İ., DOĞAN, “Alman Öğretisinde İnsan Onuru ve Güncel Sorunlar Hakkında Kısa Bir Giriş”, (s. 51-59). C. 13, S. 2, SÜHFD, Konya, 2005.

K., O., ARSLAN, “İnsan Onuru Kavramı ve Koruma Tedbirleri Bağlamında Temel Bir İlke Olarak İnsan Onurunun Korunması”, S. 120, TBB, Ankara, 2015.

N., BULUT, “Eski Yunan’dan Aydınlanma Çağına İnsan Onuru Kavramının Gelişimine Genel Bir Bakış”, C. XII, S. 3-4, EÜHFD.

O., TÜRKOĞLU, “Mülteciler ve Ulusal/Uluslararası Güvenlik”, C. XXX, S.. 2, 2011, ss. 101-118, UÜİİBD

O., DEĞİRMENCİ, “Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu”, S. 67, (s. 57-96), TBB Dergisi, Ankara, 2006.

S., ERTURHAN, “İnsan Onuru Bağlamında İslam Ceza Hukukuna Genel Bir Bakış”, . 21, 2013, s. 185-214, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi.

S., ŞAHİN, O., POLAT, “İnsan Ticareti ve Fuhuşun Uluslararası Düzenlemeler Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, s. 53-77 S. 16, TAA Dergisi, 2014.

İnternet Makaleleri

A., PURKEY, “A Place in the World: Human Dignity in Migration and Refugee Assistance”, Action Réfugiés Montréal General Assembly – Mayıs 2015.

C., GÜL, “Klonlama ve Kök Hücre Çalışmaları Karşısında İnsan Onurunun Korunması Hakkı.

D., KAP, “Suriyeli Mülteciler; Türkiye’nin Müstakbel Vatandaşları”, Akademik Perspektif, 2014.

<https://www.egm.gov.tr/sayfalar/iltica-goc-islemleri.aspx> .

F., CİHANGİR, “Türkiye’deki Suriyeliler’in Hukuki Statüsü Üzerine Bir Çalışma”. <http://akademikperspektif.com/2015/02/23/turkiyedeki-suriyelilerin-hukuki-statusu-uzerine-bir-calisma/> .

H., Erdal, "Organize Bir Suç Türü Olarak İnsan Ticareti ve Türkiye Örneği", C. 10, Polis Bilimleri Dergisi, (s. 79-90).

International Crisis Group, "Blurring the Borders: Syrian Spillover Risks for Turkey, 30 Nisan 2013.

İ., KAYA, E., Y., EREN, "Türkiyedeki Suriyelilerin Hukuki Durumu Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri", SETAV.

İnsan Hakları İzleme ve Değerlendirme Merkezi, Suriyeli Mültecilerin Yaşamlarına Ait İnsan Hakları Raporu.

M., Harunoğulları, "Suriyeli sığınmacı çocuk işçiler ve sorunları: Kilis örneği" C. 3, S. 1, Mayıs, 2016.

M., KOÇ, İ., GÖRÜCÜ ve N., AKBIYIK, "Suriyeli Sığınmacılar ve İstihdam Problemleri", Birey ve Toplum Dergisi, C. 5, S. 9.

ORSAM, Suriye'ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçları ve Öneriler, Rapor No: 189, Ankara, 2014.

S., BİROL, "Mülteci Krizi ve Türkiye'nin Rolü" .

S., CAGAPTAY, "The Impact of Syria's Refugees On Southern Turkey", The Washington Institute For Near East Policy.

UNHCR, "2014 Syria Regional Response Plan Strategic Overview" .

U., ALTUN ve Ö., GÖREL, Sığınmacılar ve Mülteciler Raporu, Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Merkezi, Ankara.

Uluslararası Göç Örgütü (IOM), IOM El Kitabı, İnsan Ticareti Mağdurlarına Doğrudan Yardım, 2008

Y., GÜÇTÜRK, "Avrupa'nın Ölümcül Mülteci Politikası, SETAV.

İnternette Yayınlanan Tezler

H., AKALIN, Avrupa Birliği Üyelik Sürecinde Türkiye'de Mülteci Hukuku: Suriye Örneği, İstanbul, 2013.

Y., S., ŞAHİN, Avrupa Birliği Mülteci Hukukunda Üye Devletlerin İltica Başvurusunu Değerlendirme .Yetkisinin Çerçevesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2013 .

Diğer İnternet Kaynakları

http://www.ab.gov.tr/files/pub/turkiye_ab_vize_muafiyeti_sureci_ve_geri_kabul_anlasmasi_hakinda_temel_sorular_ve_yanitlari.pdf.

<https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/98-2014061912629-suriyeli-misafir-lerimiz.pdf>.

<http://www.amerikaninsesi.com/content/turkiye-ab-arasndaki-uzlasma-nin-ayrntilari/3232150.html>.

http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/10/151007_suriyeliler .

http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/09/150904_macar_tren_multeciler .

http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/03/160307_ab_turkiye.

<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> .

<http://www.gateofturkey.com/section/tr/471/7/kultur-ve-sanat-gele-nek-ve-gorenekler-misafirperverlik>.

<http://www.goc.gov.tr/files/files/Gi%C3%A7ici%20Koruma%20Y%C3%B6netmeli%C4%9Finin%20Getirdikleri.pdf> .

http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%C4%B1m_icler.pdf .

<http://www.hurriyet.com.tr/suriyeliler-ikna-edildi-tem-karayolu-ulasima-acildi-30120221>.

<http://www.hurriyetaidailynews.com/turkey-builds-first-two-story-container-refugee-camp.aspx?pageID=238&nID=95366&NewsCatID=341>.

<http://www.independent.co.uk/news/world/europe/refugee-crisis-live-aylan-kurdish-death-drives-international-pressure-for-europe-to-act-as-people-10484471.html>.

<http://www.milliyet.com.tr/merkel-i-sarsan-fotograf/dunya/de-tay/2115964/default.htm> .

<http://mushaf.diyaret.gov.tr/> .

<http://www.rizemuftulugu.gov.tr/sayfa.asp?sayfaID=28> .

<http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-merkel-nofly-idUSKCN0VO1ZH>.

http://www.ntv.com.tr/dunya/batili-liderler-aylanin-olumune-ne-dedi,jFIN2_XfCU2stTPqRFDJng .

<http://www.theguardian.com/world/2015/sep/04/hundreds-refugees-march-austria-budapest-hungary-syrians> .

https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/syria-aid-convoys-prepare-to-head-to-besieged-areas/2016/02/17/c111830c-d559-11e5-a65b-587e721fb231_story.html .

KARARLAR

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, 11/11/2015 tarih B. No: 2014/13044 kararına ilişkin AYM tarafından yapılan basın açıklaması .

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2011/6-351 Esas, 2012/1810 sayılı kararı.

Resmi Gazete

RG. 15/01/2016 T. 29594 S.

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf> .

